

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1937 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av medelsbehovet för viss omläggning av tiden för utbetalning av avlöning till beställningshavare vid armén och flygvapnet.

(1:a avd.)

Uti en den 22 januari 1937 dagtecknad proposition (nr 49) har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att för omläggning enligt i berörda statsrådsprotokoll angivna grunder av tiden för utbetalning av avlöning till beställningshavare vid armén och flygvapnet erforderliga medel må utgå från det för budgetåret 1936/1937 anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Enligt § 9 i reglementet den 11 oktober 1907 (nr 109) för arméns kassaväsende i fred — vilket reglemente jämlikt föreskrift i brev den 29 juni 1926 är tillämpligt jämväl för flygvapnet — äro ordinarie kassadagar den 1, 11 och 21 i varje månad, såvida dagen är helgfri, eljest närmast helgfria dag därefter. Under tiden intill den 1 januari 1922 utbetalades enligt då gällande bestämmelser lön och därmed jämställda avlöningsförmåner, vissa arvoden, inkvarterings- och servisbidrag m. m. månatligen i förskott efter avlöningsmånadens ingång. Dagavlöning utbetalades däremot i efterskott — i fråga om officerare och underofficerare efter avlöningsmånadens utgång. Av de under kristiden tillkomna förmånerna utbetalades tillfällig löneförbättring tillsammans med lönen i förskott, under det att dyrtidstillägg utgick i efterskott. Till följd av de sålunda gällande bestämmelserna utbetalades å den första kassadagen i månaden dels förskottsavlöning avseende samma månad och dels efterskottsavlöning för den föregående månaden.

Genom de nya avlöningsbestämmelser, som trädde i kraft den 1 januari 1922, bortföll för här avsedd personal all förskottsutbetalning av avlöningsförmåner, vadan samtliga löneförmåner från och med nämnda tidpunkt utbetalas i efterskott. Som de förenämnda bestämmelserna om kassadagar fått kvarstå orubbade även efter övergången till fullt genomförd efterskottsbetalning, utbetalas emellertid avlöningen för den förflutna månaden icke förrän å den första kassadagen, d. v. s. första helgfria dagen i månaden därefter. Då avlöningsutbetalningarna bokföras samma dag de ägt rum, följer därav, att de komma att tillhöra räkenskaperna för månaden efter den avlönings-

månad de avse. Nämnda förhållande har icke någon motsvarighet inom statsförvaltningens övriga grenar. Särskilt är att märka, att vid marinen, där utbetalningar av avlöning tidigare i likhet med vid armén ägde rum först efter avlöningsmånadens utgång, utbetalningarna redan då på grund av ett annat bokföringsförfarande i räkenskapshänseende påfördes den månad de avsågo, vadan en övergång till utbetalning å sista helgfria dagen i avlöningsmånaden där sedermera kunnat äga rum utan den omgång, varmed en motsvarande förändring i fråga om armén och flygvapnet är förknippad.

Svenska officersförbundet och *svenska underofficersförbundet* hava i gemensam skrivelse den 3 juli 1933 på närmare anförda skäl och under åberopande av att såväl vid marinen i stort sett som i allmänhet inom statsförvaltningen i övrigt lönerna utan olägenhet kunde utbetalas senast den sista helgfria dagen i månaden, hemställt om utredning angående möjligheterna för en omläggning av lönernas utbetalande till samtliga officerare och underofficerare till senast den sista helgfria dagen i varje månad. I häröver den 27 september 1933 avgivet utlåtande har *försvarsväsendets lönenämnd* anfört, att nämnden, under förutsättning att en omläggning av tidpunkten för lönernas utbetalande, på sätt i framställningen avsåges, ur förvaltnings- eller andra liknande synpunkter befundes lämplig, tillstyrkte åtgärder i den riktning, som i framställningen avsåges.

I skrivelse den 27 maj 1935 hava de bägge *personalförbunden* gjort förnyad framställning i samma syfte och därvid bland annat framhållit, att spørgsmålet kunde lösas på det sättet, att den kassadag, som enligt gällande bestämmelser vore förlagd till den första helgfria dagen i månaden, uteslötes, och att i stället ordinarie kassadag förlades till den sista helgfria dagen i månaden. På denna kassadag skulle avlöningen för månaden utbetalas till officerare och underofficerare. För att arméförvaltningens kassarapporter alltjämt skulle kunna tillhandahållas riksräkenskapsverket på samma tid som för närvarande borde redovisningsperioden — i stället för att såsom hittills sammanfalla med kalendermånaden — omfatta tiden från och med den sista helgfria dagen i en månad till och med den näst sista helgfria dagen i nästpåföljande månad.

Flygstyrelsen har i utlåtande den 5 juli 1935 förklarat sig kunna tillstyrka en anordning, som innebure, att lönerna utbetalades senast å sista helgfria dagen i månaden, men ville däremot avstyrka vad förbunden ifrågasatt rörande en omläggning av redovisningsperioderna enbart för försvarsväsendet.

Arméförvaltningens civila departement har i utlåtande den 24 mars 1936 anfört, bland annat, att det ur synpunkten av rättvisa och billighet måste anses påkallat, att den ifrågavarande personalen, där så kunde ske, tillförsäkrades rätt att utfå avlöningen för varje månad den sista helgfria dagen i månaden, men att ett frångående av kalendermånaden såsom redovisningsperiod vore mindre lämpligt.

Med anledning härav hade departementet efter samråd med generalintendenten tagit under övervägande, huruvida icke — till undvikande av nu

nämnda olägenheter och eventuellt med vidtagande av lämpliga åtgärder till förebyggande av att andra sådana uppkomme — löneutbetalningarna till officerare, underofficerare och jämväl manskap vid armén skulle kunna ske sista helgfria dagen i varje månad även med bibehållande av kalendermånaden som redovisningsperiod. I varje månad skulle således följande kassadagar anordnas, nämligen den 11 och 21, eller, om dessa infölle på helgdag, nästpåföljande helgfria dag, samt sista helgfria dagen i varje månad.

Därest vissa i utlåtandet angivna anordningar beträffande kassa- och bokföringsgöromålen vid kassaförvaltningarna vidtoges, syntes några hinder ej böra möta för övergång till löneutbetalning under löpande månad.

En omläggning av utbetalningsdagarna föranledde emellertid, att vederbörliga anslagstitlar komme att under det budgetår omläggningen verkställades belastas med tretton i stället för tolv månaders löneutgifter.

På grund av det anförda hemställde civila departementet, bland annat, att här avsedda månatligt avlönade beställningshavare vid försvarsväsendet skulle äga uppbära dem tillkommande avlöningsförmåner den sista helgfria dagen i varje månad. Departementet hade vidare yttrat sig rörande sättet för bestridande av kostnaderna för omläggning ävensom avgivit förslag till av densamma föranledda ändringar i vissa författningar.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 25 april 1936 förordat, att omläggningen genomfördes på sätt civila departementet föreslagit, och beträffande kostnaderna för omläggningen utgått från att desamma komme att belasta vederbörliga avlöningsanslag.

Statskontoret har i utlåtande den 12 maj 1936 tillstyrkt den av civila departementet förordade omläggningen av kassadagarna vid armén och flygvapnet och därvid framhållit, att en sådan omläggning av utbetalningssystemet komme att medföra, att förslagsanslagen till avlöningar för armén och flygvapnet belastades med avlöning för tretton månader, medan anslagen avvägs under hänsynstagande till att från desamma skulle bestridas kostnader för tolv månaders avlöning. Härtill komme, att i åtskilliga av de för armén och flygvapnet av riksdagen godkända avlöningsstaterna inginge poster av bestämt anslags natur. Ett överskridande av dessa poster bleve genom omläggningen ofrånkomligt. Riksdagens medgivande därtill syntes böra inhämtas.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Såsom förut anförts har det länge framstått som ett önskemål, att den nuvarande anordningen för utbetalning av månadsavlöningar till beställningshavare vid armén och flygvapnet måtte omläggas så, att utbetalningen i likhet med vad som är fallet inom statsförvaltningen i övrigt kan ske å den sista helgfria dagen i den månad avlöningen avser i stället för såsom nu först å den kassadag, som infaller i början av månaden därpå. Att önskemålet i och för sig måste sägas vara befogat, synes mig stå klart. Den olikhet, som i förvarande hänseende föreligger mellan de beställningshavare, om vilka här är fråga, och övriga statliga befattningshavare, innebär nämligen i vissa hänseenden påtagliga olägenheter för de förra. Därvid behöver endast påpekas den omständigheten, att på åtskilliga områden inom den allmänna samfärdseln betalningar av olika slag — hyror, räntor m. m. — vanligen skola äga

rum å den sista dagen i månaden, vadan behovet av penningmedel för den enskilde då ofta är särskilt trängande.

En reform i föreslagen riktning lär, på sätt arméförvaltningens civila departement anført, böra omfatta löneutbetalningarna till såväl officerare och underofficerare som manskap.

Tidigare har såsom en svårighet vid ett genomförande av en omläggning av antydd art framhållits, att vederbörande kassamyndigheter, därest den sista helgfria dagen i månaden bleve kassadag, icke skulle medhinna att inom föreskriven tid färdigställa vederbörliga månadsräkenskaper och kassarapporter. Av vad arméförvaltningens civila departement i sitt yttrande i ärendet anført synes emellertid framgå, att därest vissa förenklande och reglerande åtgärder vidtagas i fråga om kassaväsendets organisation vid de särskilda kassaförvaltningarna, några allvarligare olägenheter härutinnan knappast skulle behöva följa av ett genomförande av reformen i fråga. Det nämnda förhållandet lärer sålunda numera icke böra stå hindrande i vägen därför.

Emellertid medför en omläggning av löneutbetalningarna till sista helgfria dagen i månaden den konsekvensen, att under det budgetår, då reformen genomföres, tretton månadsutbetalningar av lönemedel måste äga rum i stället för tolv. Genom en anordning sådan som den av de bägge personalförbunden ifrågasatta, nämligen att låta den sista kassadagen i varje månad hänföras till räkenskapsperioden för nästföljande månad, skulle visserligen av berörda förhållande icke behöva följa något ökat medelsbehov för avlöningar under det ifrågavarande budgetåret. På sätt såväl civila departementet som riksräkenskapsverket framhållit skulle emellertid med en dylik anordning så avsevärda olägenheter av räkenskaps- och revisionsteknisk art vara förknippade, att densamma icke lär böra ifrågakomma. Det lär då icke kunna undvikas, att, därest reformen skall genomföras, de medel, som åtgå till den trettonde löneutbetalningen, på ett eller annat sätt måste ställas till förfogande under samma budgetår.

Arméförvaltningens civila departement och riksräkenskapsverket hava i sina yttranden utgått från att de ökade utgifter för löner, som sålunda skulle under ett budgetår betingas av genomförandet av den ifrågasatta omläggningen, skola belasta vederbörliga under fjärde huvudtiteln upptagna förslagsanslag till avlöning åt beställningshavare vid armén respektive flygvapnet. Statskontoret har i detta hänseende påpekat, att i åtskilliga under löneanslagen fastställda avlöningsstater inginge poster av bestämt anslags natur, vadan ett överskridande av dessa poster bleve genom omläggningen ofrånkomligt, något som syntes kräva inhämtande av riksdagens medgivande. För min del har jag emellertid, efter samråd med chefen för finansdepartementet, kommit till den uppfattningen, att då ifrågavarande omläggning är att betrakta som en betalningsteknisk åtgärd, vilken närmast berör statsverkets kassaställning, medelsbehovet i fråga icke lämpligen bör tillgodoses från löneanslagen under fjärde huvudtiteln utan i stället särskilda medel för ändamålet böra ställas till förfogande, därvid det i riksstaten utom huvudtitlarna uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter närmast lär komma i fråga.

En företagen undersökning av storleken av medelsbehovet för det ifrågavarande ändamålet har givit vid handen, att, därest omläggningen av utbetalningsdagarna genomföres under innevarande budgetår, de erforderliga medlen kunna beräknas till omkring 2,900,000 kronor för armén och 178,000 kronor för flygvapnet eller tillhopa till omkring 3,078,000 kronor.

Då enligt min mening den här ifrågasatta omläggningen bör äga rum under innevarande budgetår å tid, som det torde ankomma på Kungl. Maj:t

att senare bestämma, får jag föreslå, att riksdagens medgivande inhämtas att för bestridande av de enligt det förut anförda med omläggningen i fråga förenade kostnaderna få anlita det i riksstaten för innevarande budgetår uppförda anslaget till oförutsedda utgifter.

Vid bifall till detta förslag anholder jag att, sedan riksdagen fattat beslut i anslagsfrågan, få återkomma till ärendet i de övriga avseenden, i vilka påkallas beslut från Kungl. Maj:ts sida.

Utskottet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att för omläggning enligt i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 22 januari 1937 angivna grunder av tiden för utbetalning av avlöning till beställningshavare vid armén och flygvapnet erforderliga medel må utgå från det för budgetåret 1936/1937 anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Stockholm den 9 mars 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 40.
